

Historische Kring Woudsend

Hongervluchtelingen op boerderij familie Mulder

Met heel veel aandacht in de media voor 75 jaar Bevrijding (wat dit jaar jammer genoeg niet gevierd kan worden) komen er –gelukkig- nog steeds verhalen over de oorlogstijd naar boven die de moeite waard zijn om te vertellen. Opdat niet wordt vergeten! Zo hoorden we bij de Historische Kring dat er in de hongervinter van 1944/45 twee jonge hongervluchtelingen werden ondergebracht op de boerderij van Jan Mulder en Tine Mulder-van der Hoff, vlakbij het Heegermeer in Yndyk. Ze verbleven daar een half jaar. In het najaar van 1944 was het zuiden al bevrijd, maar voor het nog bezette gebied (het midden en noorden van het land) namen de Duitsers wraakmaatregelen; ze boycotten de transporten van voedsel naar deze gebieden, zowel over de weg als via het spoor. Daardoor ontstond een groot tekort aan eten en werd honger geleden, vooral in de steden. Onder barre omstandigheden werden er voedseltochten gemaakt naar het platteland of men probeerde in gebieden waar nog voldoende voedsel was onderdak te krijgen; de hongervluchtelingen.

In Hilversum woonde de familie Bult, een gezin met 6 kinderen, waarvan de vader was overleden en de moeder ziekelijk was. Ook daar was krapte. Moeder had een broer, Gerrit van Dijk, pastoor in Woudsend, en er werd besloten dat hij zou zorgen voor onderdak voor de twee jongste kinderen, Harry (16) en Louis (13) en neef Hans van der Heide (9). Zus Dinie (23) zou hen naar Friesland brengen. De beide broers werden ondergebracht op de boerderij van Mulder, neef Hans bleef in Woudsend bij Heerom (een oom die geestelijke is) Van Dijk logeren. Inmiddels zijn we 75 jaar verder. Harry (91) en Louis (89) zijn nog gezond en kras en willen er wel wat over vertellen, want ze hadden hier een geweldige tijd. We maken een afspraak en op een mooie dag in februari ga ik met Hannie en Fedde Mulder naar Hilversum. Harry woont met zijn vrouw Atie nog steeds in het huis waarin hij opgroeide en broer Louis schuift ook aan, want herinneringen ophalen uit de tijd in Woudsend doen ze graag. Harry heeft hun herinneringen aan die tijd opgeschreven en ik citeer zo nu en dan uit zijn aantekeningen:

24 Januari 1945. Het was een echte winter met nachtvorst tot -12 graden en met ijsbloemen op de ramen. De kachel brandde op hout uit het bos. We zaagden bomen om en sleepten het hout naar huis. Eten was er weinig en ook op de bonnen was niets te krijgen. Vandaar de naam Hongervinter. Wij hadden een oom in Friesland

en daar was nog voldoende voedsel. Hij nodigde ons uit om te komen, maar hoe? Het vervoer lag immers stil. Er reden geen bussen, treinen of auto's. Wij konden toen meerijden met een verhuisbedrijf (totaal 40 personen) dat met een vergunning voor de gemeente aardappelen ging halen in de Achterhoek. We konden tot Zwolle meerijden. Op de brug bij Zwolle was er controle van de Duitsers. Onze zus hilde en heeft gedaan gekregen dat we er door mochten. We werden aan de overkant van de brug afgezet en gingen verder lopen, richting Meppel, via Rouveen en Staphorst. Er lag een behoorlijke laag sneeuw, wat voor ons het vervoer van onze koffer op de meegenomen slee een voordeel was.

We hebben bij protestantse mensen geslapen. Bijbel lezen voor het eten. Overal onderweg werden we gastvrij ontvangen.

De tweede dag op weg naar Steenwijk. Daar was een gedeelte van de weg vrij van sneeuw gemaakt, wat lastig was om met de koffer op de slee langs te gaan. Overnacht bij pastoor Nieuwehuis. Heerlijk pannenkoeken gegeten en op zolder geslapen in een heel groot bed (met po). 26 januari. Na ontbijt in Steenwijk vertrokken richting Lemmer. We wisten gelukkig niet hoe ver dat was. Kwamen daar eigenlijk te laat binnen. Verordening van de moffen was voor 8 uur 's avonds van de weg af zijn. Geen con-

Links Harry (91) en rechts Louis (89). In de periode dat beide broers logeerden bij de familie Mulder heette Harry daar Harm en Louis had de naam Wietse gekregen.

Harry Bult maakte deze tekening van de tocht naar Woudsend.

trole gehad en bij pastoor Metz op de pastorie gegeten en geslapen. Hij was een klasgenoot van Heeroom. Of we erg moe waren van dat lopen kan ik me niet herinneren. Het was wel een avontuur dat we nooit vergeten zijn. Na Lemmer naar onze laatste bestemming Woudsend. De laatste kilometers in een vliegende sneeuwstorm. Als 4 sneeuwpoppen stonden we op de stoep op de Eewal. Heel de pastorie in rep en roer. Ze wisten niet wat ze zagen. Dezelfde dag in de avond nog te voet weggebracht door Heeroom naar ons onderdak, de boerderij van de familie Mulder.

Het moet inderdaad een barre tocht

Harry/Harm (met bril), Louis/Wietse en oudere broer Dolf.

geweest zijn en de adressen waar ze hebben overnacht waren niet allemaal van tevoren geregeld. Bij het binnenkomen van Meppel en Steenwijk werd, heel doordacht, aangekoerst op de kerktoren en het huis ernaast zou dan wel de pastorie zijn. Gewoon aanbellen, uitleggen wie ze waren en vragen of ze mochten overnachten en dat kon. Met name het stuk Tjerkgaast/Koufurderrige op de laatste dag was zwaar door hevige sneeuwval en ze hebben nog even gepauzeerd om een beetje bij te komen op de boerderij van Durk Bouma. Harry en Louis werden dezelfde dag nog naar de familie Mulder gebracht, Hans bleef bij Heeroom. Zus Dinie bleef daar ook een paar nachtjes en kreeg voor de terugweg naar Hilversum een fiets mee. De jongens werden bij Mulder gastvrij ontvangen. Ze sloepen in een groot bed op zolder en vielen al snel doodmoe in slaap. Daarna de volgende ochtend het avontuur begon.

Citaat: *Heit en mem, zo mochten wij ze noemen, hadden al zes kinderen, die wel jonger waren dan wij. Als stadsjongens wisten we niets van het boerenbedrijf. We begonnen met werkjes als aardappels schillen, stal schoonhouden, koeienstaarten wassen en al vrij snel ook melken. De oudere koeien, want die waren iets makkelijker. Verder boter karnen, wol spinnen, hooien op het land en vervoer met paard en wagen. Ook turfsteken,*

Heeroom Gerrit van Dijk met Harry/Harm.

dat was zwaar werk, en helpen het kalf te slachten.

Avontuur

Harry vertelt zichtbaar genietend over de herinneringen: 'Ja het was zeker een avontuur. We kwamen als twee stadsjongens in een volstrekt andere wereld terecht. Verstonden bijvoorbeeld ook geen woord Fries en zullen heel wat keren gezegd hebben: 'Wat zegt U?' Maar volgens mij hadden we het al snel onder de knie en dat moest ook wel want niet alles werd nog eens in het Nederlands herhaald. Het was wel fijn dat we elkaar hadden, want wat de een niet begreep, wist de ander dan vaak weer wel. Heit en mem doopten ons meteen om in Harm (er was een oom Harm in de familie) en Wietse, dat was vertrouwd, want de namen Harry en Louis kenden ze niet. Zo noemen de Mulders ons trouwens nog steeds.'

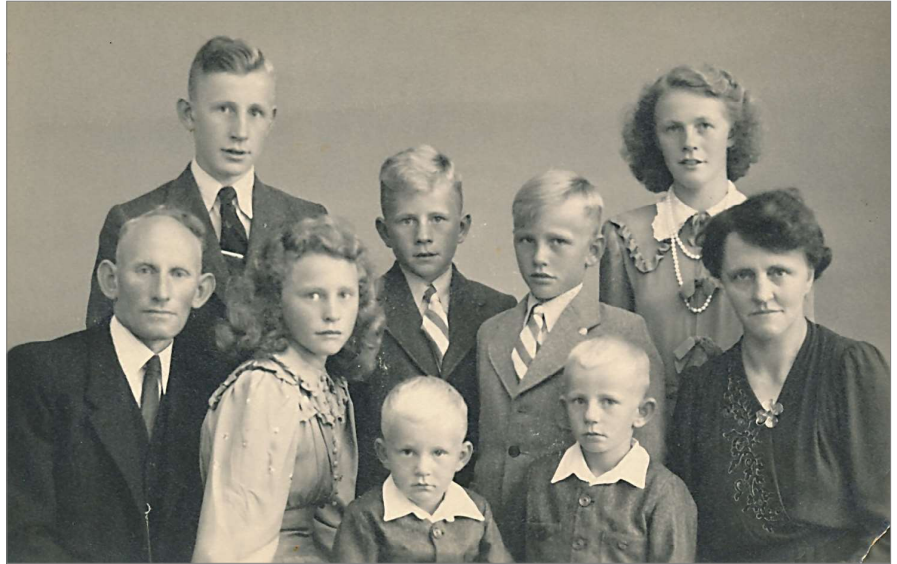
De familie Mulder had zes kinderen, dochter Tecla was 12 en daarna kwamen Gerard, Cilia, Jan, Durk en baby Lieuwe. Fedde werd ruim een jaar na de oorlog geboren. En er was natuurlijk volop eten. De beide broers herinneren zich de potstro, een gerecht waarbij karnemelk en boekweitmeel wordt gekookt en waarover dan boter en stroop werd gedaan: 'Dat vonden we niet lekker. Je nam daar een paar happen van en je zat vol, maar een paar uur later hadden we weer honger'. Wat de broers opviel, omdat het anders was dan thuis, was dat er heel

weinig geknuffeld werd. Beiden voegen er meteen aan toe dat dat later ruimschoots werd ingehaald.

Geen heimwee

Het helpen op de boerderij beviel prima, er was geen tijd om heimwee te hebben. Het melken hadden ze ook snel onder de knie, het vroege opstaan was minder leuk. Louis: 'Dan stond mem ons om half vijf onder aan de trap te roepen: 'D'r ôf komme jonges, melke'. Het karnen vond ik mooi werk, het was een geduldwerkje en je kon er een beetje bij wegdromen'. Hetzelfde vond Harry van het wol spinnen op het spinnenwiel. De jongens mochten soms ook zelf vanuit het land de aangespannen wagen met hooi naar de boerderij rijden. Louis: 'Ongelooflijk, krijg je de teugels in handen, en dan maar hopen dat je goed tussen de palen van het hek door reed en veilig bij de boerderij kwam. Heit had er kennelijk wel vertrouwen in. Hij heeft me ook eens op een ongezadelde merrie gezet, en stuurde me naar de boerderij van Jan Jentsjes (de Vries) die meteen na de brug over de Weisleat woonde (nu pand DNA), met de boodschap: 'Sis mar dat se ûnder de hengst moat'. Oké, wij zagen inmiddels nergens meer van op, hadden het 'spelletje' van de stier en de koe ook al meege maakt. Ik weet nog wel dat die merrie daarna in volle galop naar onze boerderij ging en ik alle moeite had om er op te blijven zitten'. De mannen hebben er nog pret om: 'Oh ja, waar we ook aan moesten wennen was het húske, de wc op de gierput. Spannend als je daar midden in de nacht naar toe moest, op je blote voeten eerst die lange gang door en dan naar buiten'.

Citaat: *De zomer was mooi met veel vogels in het land. Een keer toen het hooi voor driekwart in de boerderij lag, kwam er brand. Wij waren in het land aan het hooien toen er rook uit het dak kwam. Rennen naar huis, maar er was geen redding meer aan. Het hele hooivak stond in de fik. Al onze kleren waren verbrand en ook ons sleetje. Woudsend werd op 17 april bevrijd van de moffen. Er werd gevochten bij de Wellebrêge. Jacob Nagelhout is toen gesneuveld. Heerroom en de dominee hielden een toe-*

Het gezin Mulder omstreeks 1950-1951 met staand v.l.n.r. Gerard, Jan, Durk, Tecla. Zittend vader Jan Mulder, Cilia, Fedde, Lieuwe en moeder Tine Mulder-v.d. Hof.

spraak. 12 juli hebben we Fryslân verlaten en gingen met de boot van Lemmer naar Amsterdam weer huiswaarts. Na 75 jaar hebben wij nog regelmatig contact met de familie Mulder.

Ja, die brand op 26 juni was heftig, het gebeurde door spelen met lucifers. Louis weet dat mem nog probeerde kleding en beddengoed mee te nemen: 'Ze gooide van alles van boven naar beneden in de gang, maar iets meenemen kon niet meer. Gelukkig waren de koeien in het land en de zeug met biggen kon worden gered'. De brandweer probeerde nog wel te blussen met water uit het meer maar er viel niets te redden. De familie Mulder ging met de kinderen tijdelijk inwonen bij de vader van Tine, pake Gerrit, die met zijn zuster Bets in de Midstraat woonde (huis van Sjouke Schilstra). Harry/Harm ging logeren bij boer Botte de Boer, even verderop, en Louis/Wietse ging naar de familie Aukes. Wel gingen ze steeds naar de boerderij om de koeien te melken en op de muren van de varkensstal werd al snel een dak aangebracht, om toch nog wat onder te brengen. Het duurde een tijd voor de boerderij, waar nu Jan Mulder (zoon van Lieuwe) en Tony Ketelaar wonen, in dezelfde stijl werd herbouwd. Vergunningen lieten lang op zich wachten en er was weinig bouw materiaal.

Voor de jongens was het toen bijna tijd om weer naar Hilversum te gaan. Beiden zijn in de maanden dat ze bij

Mulder waren niet naar school geweest. 'We gingen zondags wel met de brik naar de kerk, en na afloop koffie drinken bij pake Gerrit en tante Bets. Onze nette kleren moesten we later thuis weer uittrekken. We kwamen verder niet veel in het dorp. We hadden wel zogenaamd verkering, en we kregen via via wel eens briefjes van meisjes. Ze vonden ons, denk ik, wel interessante jongens', zegt Harry nagenietend. Contact met thuis was er niet veel: 'We kregen wel eens een kaartje van thuis en Heerroom heeft vast wel laten weten dat het goed met ons ging. Bovendien hadden we elkaar. 12 juli gingen we weer naar huis en we zaten vol verhalen over alles wat we beleefd hebben. We paktten ook gewoon de draad weer op'.

Beide mannen en hun echtgenotes hebben de afgelopen 75 jaar altijd contact gehouden met de familie Mulder. Viel er iets te vieren, was er een begrafenis of hadden ze gewoon de behoefte om even naar Friesland te gaan en bij te praten dan stapten ze in de auto en omgekeerd ook. De band met de Mulders was en is heel hecht. Heerroom was van 1942 tot 1952 pastoor in Woudsend. Harry en Atie hebben ook jarenlang opgepast op het huis en de dieren wanneer Fedde en Hannie met vakantie gingen. Jammer genoeg gaat dat vanwege de leeftijd niet meer. Maar over en weer is er nog steeds contact en voldoende gespreksstof.

Hilly Westerhof